

1. a₁sdahena en smelkaxi:n heboasxrik- of
xe:inxx bay
2. mana kamra₂:t is da bluma gonggi:ta
3. tegsworax spinaxa ale.nox met me amasin
4. spa. ja iswo.er - of ko.j warak // la.stox //
5. v₁da sxi p kregora v₂oximelt br₂.rot
// krega is teg.t. //
6. dan timarmou he (a)na splentor inxanav₂oxe
7. da sxi p₂ laktaxen ts₂panaf // he: laktaxen ts₂pan //
8. inda, fabrik isni, ks toxi:n
9. kumdage: - of kum k₂:r man ke:nt // kintja
tot een paar jaar //
10. kastole:in (soms, meestal naam v. persoon) givons
fi: r p₂ta - of p₂otjas bi: r // dan bas vancen
zaak - dan hospes in Leende wordt beweerd // -
glas - gla. s (mv.) soms omprint bi: r voor een
p₂otja // ms. t. - of ms. tja // sne. vol - of jenerer //
11. brengt is efkas t₂we kilo - of omprinto fi: r
k₂ri: ko // k₂ri: ko = kleine, rode pruimen - geen
verkleinwoord in gebruik //
12. xa heba mesonve: va drilit₂er we: n as. ^ut xodronka
13. he: wos^u ma me makl₂pal slon
14. ikhep smokni gari:n // kni: ja = meew //
15. xadunhi: r ni v₂:^olm₂ir an vastalo. v₂ont
16. ikben ble: i da kni msh₂an megagon ben
17. da hebi kni xodon mens (wordt gezegd tegen man
en vrouw) - // kaxal - kerel. //
18. wi he daxdon - of wi hejot xodon - didor anknip₂t
19. spin - spinawep - meew spinawep₂ - spinaja. gar -
of spinave. gar
20. p₂et - mats (mats in de eerste plaats vrouwenmuts) -
bay - of sxi r₂k - banas^u wt. - wa. j // da b₂mt -
complex weiden langs de Dommel // - na padestu. l -
mv. padestulo - en he x - afscheiding v. hakhout //
afscheiding tussen 2 erwen: tae. n, gesproken van da
tae. n knispa - mtae. n planta // na k₂rkfors (mv.
k₂rkfors - vlinder (naam zomerwogel n. b. - mota =
motten.)
21. dija kaxal - of vent ma₂kte da helw₂zalt
antfa. x₂ta
22. iksalu kralokas xe: va - of isala. w (met nadruk)
kralokas xe: va // k₂ro. ta zijn grotere //
23. enplant lot f₂: l a. ^uwsxe. ^op avbre. ka
24. he: i x₂o. t danan kont xabeto
25. gef me: i t₂we brejste. ^on - br₂ja - da britta
26. da stambelt dast₂ta - of st₂ja nim₂ta
27. di vent (iets minachtende bet.) - of man d₂he.
en k₂rale. va - of le. va arang₂o. ^ota man
28. lysifer isni indan hij mel gable. ^ova
// lysiferka = lucifertje //
29. das x₂o. ^olke: inda xe: n medamistar no d₂te
gewest
30. ikantax ni kuma v₂arda k₂o. r ben // verax in
Dommelen //
31. da b₂sta dringka x₂er le: in₂o. t me. ^ol // werd
s₂o₂ van het meel gemaakt //
32. he: kani gon weraka vanda ke. ^ol p₂e: n
33. st₂ks m₂ste. ^ol indijom besom
34. ne. ja - of ne. - me kegals splawa nim₂ta
35. he. j s₂x - kumis hir - ikhebu as. ^u (met nadruk)
al t₂we k₂ro g₂rupa
36. di p₂e. ^or isni re: p - da. r - of da r zit nogan w₂ta
p₂st₂n
37. x₂ax₂: na w₂x nat f₂elt // t₂f₂elt is bouwland, ook
domaker - grasland is wa. j - dan d₂ris is een
weitje vlak bij het huis - tanalox ligt tegen het
erf aan en is in de regel beplant.
38. xa hetim yst xongelt k₂alpa v₂ma. ka
39. he: zalst no. ^ot we. t breng
40. x₂ista helafan s₂o₂smokwe. t
41. da mens muts₂en v₂o. ^uw be: st₂on // we: j is flat //
42. Inda dumal - da t₂oxrep - xwema isni
x₂v₂. r l₂ok // indax₂elda //
43. he: h₂f₂: l p₂ro. t indati sta. r₂aks // he:
k₂o. ^uw = hij had //

44. wæ: i muts d. o. r dā heloft fan hebo engoelikant
dā ā. ndar heloft hebo
45. Vat a - ook vada, bet is me up
46. Inza metsalor di isovæt axen va. zok
47. wā xata os kē: kō wist wē: tsta spryht - of:
wā hebo darom gawet wit wē: tsta spryht
48. dā kweker xaldim bom grivija (zyn gem
boomkwekers in Valkenswaard)
49. du yrst dir. o. m (meew.) istu - du yrst tar. o. m
istu = doe eerst dat raam eens dicht - du yrst
dā fensters d. x. t - of tu // fensters = blinden a. o.
buitenkant //
50. tbaqinto loe. i ja - of tloe. i t varda yrst mis -
dā lesta mis - tlof
51. betspr. j - kirkorsmdr. l. vā spr. ja -
a. t. spr. ja - - o. t. bra. ja - klo. o. ma. kō
// rontbela = omroepen door omroeper // an xē gō -
rondzeggen bij sterfgeval // mēs brē. kō - bro. o. wt
smē. zō // bō. u. tōrā = karnen // gij. loter = natuur -
loter //
52. di vō. u. w hedar hō. z lō. tō knzpa - of hēson
hō. z lō. tō knzpa (Bots)
53. xan vader hētam xēs jō. zē lō. tō lē. i zō - ook
vpsxō. l. xēdon - ook nā kōsxō. l. xēdon
54. ikhebatam afxaror. ja im xola. t lanxat - of
nevant watar tōgan
55. vō. l. vā: zō zidani fō. l. andaxō kant
56. a. r. dō pōtā dixē. in ni fō. l. wē. t // stē. nā pōtā
worden gebruikt voor het inmaken, deze ook koelsoptō
genoemd //
57. dō x. i: tōr - of dō x. o. l. t di stz bē. i dōn o. s. vā -
// Indan hērt = in het woonvertrek - dan hērt
o. t. kēz = het woonvertrek vegen //
58. I mant izat noxtā ka. u. lmtā kōtsā (met gummibal)
59. di kars - of ka. z. gif gij l. x. t // kērske is verklew //
60. hē. i. tōkōt pēit mizānā start
61. Indijon tē. t kwandageli hi: r idarjō. zē nō dā
kēzōmas
62. dā pō. tōr xē. j dād m. zō l. i. v. n. hē. zē vōlmoekt is
// gō xē. = gezegd //
63. gō x. a. xē mōwēl mar gō xēt n. i. k. s. tē gō mō
64. dā xwalōwā - of xwēlōwā xatō gā. u. w tōr l. x. kō mō
65. gō. dō gē. i vanda. x. n. i. k. a. l. zō
66. ē. tō xō - ook x. l. i. en xē. i. o. k. xē. z. kē. s
67. xōnō mō. tōr is kōpōt - hē. i. lē. i. kōpōt lōp
dō wē x. - hē. i. kani wē. i. jōr
68. tixōnō wā. r. mō dā xō wē. st en tixōnō xō x. tōn -
of tixōnō vōnt
69. dā menskō l. i. p. t. bē. z. v. u. t. s. - of x. p. l. b. o. s. tō v. u. t. s.
70. dā r. i. x. o. s. x. a. z. i. n. d. i. k. a. n. - ook d. i. k. a. n. is xō bā r. s. tō
71. i. k. w. o. s. w. d. a. t. t. o. - of d. a. d. a. p. o. s. t. (bō. s. j.) o. m. a. m. b. r. i. f
brō x. t
72. i. k. hē. p. e. n. a. m. o. n. h. a. t. - m. o. n. h. a. t. d. y. m. a. z. e. zē
73. i. k. hē. p. n. i. k. s. m. i. v. a. r. k. e. r. d. a. m. e. n. s. o. o. p.
74. nā dō xō f. t. s. p. a. n. s. w. a. t. p. a. e. t. f. l. i. d. a. n. e. i. j. k. a. z.
// dā p. a. z. t. is meew. // (omg. en 4 u. w. d. t. e. r. s. o. h. a. f. t. t. y. d. g. e. h.)
75. i. k. hē. b. o. m. b. i. t. j. o. k. o. e. t. s. - v. a. r. d. a. m. i. d. a. x. h. a. d. i. k. a. t. a. l.
76. dā xō. u. n. v. a. n. d. a. k. a. n. n. i. z. i. x. o. k. s. o. l. d. o. t. x. a. w. e. i. s. t.
77. w. i. t. a. g. i. n. a. w. a. l. g. o. m. a. l. k. a. z. w. o. z. n. a. - b. o. s. x.
// b. o. s. g. a. m. a. l. k. a. //
78. d. i. r. o. z. a. hē. b. o. l. a. y. d. o. r. a. s
79. i. k. x. a. l. e. v. a. r. n. i. k. s. f. a. n. // o. n. w. o. z. t. //
80. t. k. e. i. n. t. w. a. s. d. o. s. t. v. a. z. z. a. t. k. o. n. a. d. o. l. o. p. a.
81. x. a. n. o. i. g. a. e. n. z. a. n. o. z. a. l. o. l. p. a.
82. d. a. r. m. a. e. k. a. is m. i. j. m. a. n. t. i. j. a. n. a. r. d. a. b. o. s. s. o. g. o. g. o. n.
// m. b. r. e. m. b. a. r. i. s. t. a. p. l. i. k. a. // m. o. r. s. b. a. r. i. j. a. - b. u. s. b. e. s. s. e. n. //
83. d. a. r. i. z. a. n. s. p. r. o. s. o. t. o. e. t. i. l. e. zē
84. hē. i. z. e. t. a. x. a. n. hē. l. o. s. p. a. e. n. hē. i. k. w. e. k. h. a. n. t.
(strot n. gēbr.; b. v. g. e. z. e. g. d.: hē. i. v. i. t. a. m. bē. i. z. a. n. k. e. l.)
85. dā m. i. n. s. a. x. o. t. a. n. i. k. s. a. n. d. a. r. s. a. i. s. x. a. l. t. e. n.
zē. i. k. d. v. m.
86. x. a. hē. b. o. a. n. d. r. f. o. s. g. a. hē. l. f. a. n. d. a. n. d. a. r. s. t.
// h. a. n. n. a. m. o. n. t. //
87. d. i. w. e. x. l. i. p. t. k. r. v. m. - d. a. r. x. i. t. a. v. f. o. l. b. v. x. t. a.
i. n. // t. i. x. a. n. ē. i. n. t. a. m. //

88. ikoxe fardā klā.nā antrāmko // trāmalko woor
koekjes //
89. dambuk is xostikt inankorst - he.i is kōpēt xagon
90. xānlikā was kort mar gut
91. indā lōmārt xāt tbest // bē.tārt //
92. anaxstā dimut xut kanamzko
93. xūkt mōmānhu.ēt is
94. ikwē.ēt (heellicht gedifongē) wōrākām mut xōn
xū: kō
95. m kulā kēldārt is xut firtbi.ē
96. ik mus sōblu.ēt dzinā nman tōstā.rōkō - of
antō kōmō
97. ik mud yst at fujā indāstal kroer.ējō
98. mōnbry.ē is my: x
99. dāzōmbuz di maktōnā gōs.ōtrōndō
100. dāmēlōk is dōnen xū.ē - stytām dōrma
mētāzix
101. wō xōs.wō di pāt inay.ē dxt kōmōmākō - of
vōl kōmōgōjō (een put bestaat uit op elkaar
gelegde steen = zoden, of is gemetseld uit stenen,
of bestaat uit op elkaar gelegde ringen)
102. dārt valt nēks vanām tō xēgō - of dōn antō
mērōkō - he.i is xōy.ē dōsmwā.rōk - of he.i is
pōrsis - xōn wā.rōk is kōrēk
103. he.i kām t nōst ximōny tō lōr.ēt
104. in tō.lijō xē.ē ndārt bā.rōp di vy.ē spōwō - spōwō
kōtō = vōmēren - tōfō = spōkōel vēruijēren
105. dārtōvdāgē - of gē.ē dō.rvptō dōe.wō
106. indumōlō hēbōzō mstāk fāndōbrāx
xōvā.ē (met een schip) - Met de kor xōvā.ē -
of xōrējō
107. gōmutōns fōlō is kōmōkē.kō
108. he.i is fān lō.vō gōkūmō mejōn - of mē.ōn
gūj bōr.ē - of bōer xēlt // knēp bō.ē.ē //
109. didōe.ē is fān by.kōm hō.ēt xōmākt // mōm by:k -
een beuk //
110. mōgōtrā.ē wō vā.ē wō mut kōnōnā.jō

111. ik hēp hi.ē gras xōxā.jt mār tōwās kō.jxō.ēt
112. dōmbra.ē wōr xē dādāt nōx tōdy.ē is nmtō
bā.ē wō
113. bā.kō - ik bā.k - gē.ē bā.kt - he.i bā.kt - bā.kt he.i -
wē.ē bā.kō - ik bā.ktō - gē.ē bā.ktō - he.i bā.ktō -
wē.ē bā.ktō - wō hēbōgōbā.kō
114. bijō - ik bi:j - gē.ē bi:jt - he.i bi:jt - wē.ē bijō -
bijō wē.ē - ik bō.ēj - ik hēp xōbō.jō - bō.jō xē.ē ok
115. tixōnkō.n mār fē.n // tīs xōmārōn fē.n //
116. gō kām tū: rā.jōr kōrēgō vptōmārt
117. he.i hē gōrē.ēt dātī anmē.ē zaldēnō
118. tōdōsmēskō xē. dātī gōlē.ē k hō.ē - of hō.ē w
// hē.ē tēg.ēt //
119. xōwōrō vē.ē pōrē.ē zō // tōpōrē.ē - tē pōrēzō //
120. dōndōr dōjōnē.ē k lōgō vō.ē lēkōls
121. tōwātōr xōl gō.ē wō kōs.ōkō - tōkōs.ōktōl
122. tōhōj is nōxy.n - tīs nōx mēr pās xōmā.jt
123. — mā.kōzō mēdōndōjōr vānōnā.ē
124. dā bōm pōrō xōldōr slēx kōmōgōjō // mōjōk //
125. dōpōstōs.ē hēgōjō wē.n
126. dōnā.ē wō hō.ē s is af xōbrānt // hō.ē s mēw.
hōe.s // lō.ē s mēw. lōe.s // mō.ē s mēw. mōe.s //
127. dōtōmōspōet d.ēt dōe.ē r vāndō kō // kōj
is mēw. //
128. dō kōstōr dōlō.jt - m kōd.ē s - tōwē kōe.s
129. dō bōer is vāndō kōf.ē gō dō bōe.gō dārt dōndōr
tōxōw sxt
130. dō tōwē dōytsōrs kōwāmōnō bōe.ē
131. xō hēbōnām bōntēn blōe.w gōslōn
132. dō sō.ē s is wādān ēn flōe.w // sō.ē s is dē
enige benaming //
133. dōsnōw lē - of lēdīk - dōr lōgōn hōs.ē pōsnōw
134. tixōn lōwōp hē.ēt - of tīs lōy kōlē.jō dōkō
gōxīn hēp
135. nī.ē wōpōrt wōert nā wō m hēl nē.ē jstāt
136. dūn - ik dūwōt - gē.ē dūwōt - he.i dū.gōt - wē.ē
dūnōt - gē.ē dūwōt - xē.ē dūnōt - ik dējōt -

- ge.ⁱ dejot - he.ⁱ dejot - we.ⁱ dejonot - geli dejot -
 ze.ⁱ dejonot - dejik dat - de.j he.ⁱ et mar -
 dejs ze.ⁱ et mar
137. dô.^o pa - dô.^o pkleka - dô.^o pfont - da soldo. to
 138. dorso - he.ⁱ dorst - he.ⁱ dorsta - he.ⁱ hegdorsa
 of gadorst
139. beno - ik be.n - ge.ⁱ be.ⁱnt - he.ⁱ be.ⁱnt - we.ⁱ
 be.na - geli be.ⁱnt - ze.ⁱ be.na - be.ⁱnt he.ⁱ -
 bont he.ⁱ - ik hepxabonda
140. Lokale Landmaten: mlopasa = 1/6 ha - m
 halaflopasa

141. Lokale Waternamen: da d'omel = de Dommel -
 da t'onrep = de Tongelreep (tussen deze twee beken
 ligt Valkenwaard) - da kersop = de Keersop. Deze
 ligt tussen Dommelen en Westerhoven en komt tussen
 Dommelen en Waubré in de Dommel. Er liggen
 vennen in de omgeving, zo da varonvena - da
 malpivena - t'braxfen - t'layven - t'p'etarsfen -
 da gros.^o to me.^o r - t'poulsgeven. In da
 s'xpslo.^o t werden vroeger de schapen
 gewassen.

De naam van deze plaats in haar eigen dialect is Valkoswrit

De inwoners heten: valkoswirtsa mensa - of valkoswirtsa

Geen bijnaam bekend.

Aantal inwoners op 1 jan. 1950: 17500

Taaltoestand. De voornaamste gedeelten zijn: et deersp - zilbarax - d'ostat - da kersop -
 gsnava - vpdshuf - t'hy. koka - d'lokn'zsk (?) - da soe. karberax - da bro. ka - da karastra.^o t
 Echte Valkenwaarders spreken nog wel hun dialect, maar het dorp telde in 1900 ± 1800
 inw., in 1913 ± 3000. Vroeger werden hier valken afgericht. Er is sigarenindustrie (Willem II, Hofnar),
 ± 23-2500 werklui vinden werk in de sigarenfabrieken, ± 200 in de schoenfabrieken die in V. staan;
 Er is een textiel-fabriek die ruim 100 werklui heeft. Philips heeft 2 van zijn fabrieken in V. staan,
 nl. één waarin treksteen wordt gemaakt en één waarin transformatoren worden nagekeken. Wel 1000
 man werken erop.

Veel personen werken niet in V., ± 1000 gaan naar Eindhoven, waarvan ± 800 naar Philips. Er
 zijn nog veel jonge boeren die een gemengd bedrijf uitoefenen, echter moet de landbouw tegenwoordig
 op de 2e plaats gezet worden en de industrie op de eerste. Er is een grote middenstand.

Zegslieden. 1. Peter Hubert Peels; 62 j.; hier geboren; gep. gemeente-ambtenaar; heeft hier
 altijd gewoond; V. en M. van H., ook de grootouders. Spreekt in V. Valkenwaarders.

2. Johannes Hubertus van Daal; 71 j.; hier geb.; sigarenmaker; heeft hier altijd gewoond;
 V. van hier, M. van Waalre; spreekt altijd Valkenwaarders.

3. Johannes Jacobus Wilhelmus Maria Bols; 83 j.; hier geb.; vertegenwoordiger; heeft hier altijd
 gewoond; V. van V.; M. van Eindhoven; spreekt in Valkenwaarders dialect.